

"Praca i Opieka Społeczna"
Minist. Pracy i Opieki Społ.
Plac Dąbrowskiego 1
W A R S Z A W A

Wydano z Jubileów
1914-1918

NALEŻNOŚĆ POCZTOWA OPŁACONA RYCZAŁTEM. CENA NUMERU 60 GROSZY

SAMORZĄD

TYGODNIK

POŚWIĘCONY SPRAWOM SAMORZĄDU
TERYTORJALNEGO

Rok XVII.

Warszawa, 3 listopada 1935 r.

№ 44.



TREŚĆ NUMERU

Fr. Branny. — Sprawy pomijane w projektach uzdrowienia gospodarki samorządowej.

Z. Hartleb-Wojciechowska. — Rola i działalność inspektorów samorządu gminnego.

Głosy czytelników:

P. Drożdż. — O nowelizację przepisów samorządowych, dotyczących obowiązkowych zadań gminy wiejskiej.

Co piszą inni:

S. — Równowaga budżetów i gospodarki komunalnej.

Przegląd orzecznictwa
Sprawy bieżące
Wiadomości gospodarcze
Poradnik samorządowy.

OPRYSKIWACZE DO ROŚLIN w każdej wielkości,
POLEWACZKI OGRODNICZE ocynkowane na gorąco, mocnej budowy,
SPECJALNE FARBY I KIT do celów ogrodnich.

WSZELKIE ŚRODKI CHEMICZNE, OCHRONNE dostarczają jedyne w Polsce

Dla Samorządów,
szczególnie dogodne warunki sprzedaży.

Zakłady Przemysłu Ogrodniczego
HÖNTSCH i S-ka. Sp. z o. o.
Poznań — Rataje XV.

FABRYKA KAS STALOBETONOWYCH I WYROBÓW ŻELAZNYCH

HENRYK JARDEL

Warszawa, ul. Madalińskiego 29, tel. 8-91-97.

Kasy stalobetonowe typu specjalnego dla gmin wiejskich, instytucji samorządowych, komunalnych kas oszczędności, P. K. O. i t. p. oraz kasetki żelazne do pieniędzy i szafy żelazne do aktów.

Rutynowany rachmistrz samorządowy i buchalter-bilansista, 15 lat pracy biurowej w tem 4 lata pracy samorządowej, obznajmiony dokładnie z prawem budżetowym i instrukcją kasowo-rachunkową, dobry organizator w pracach buchalteryjnych, poszukuje pracy, inspektora samorządu gminnego, rachmistrza wydz. pow. lub zarządu miejskiego, względnie sekretarza gminy. Miejscowość obojętna.

Łaskawe oferty proszę skierować pod „Rachmistrz 1“, do administracji tygodnika „Samorząd“.

Prosimy Sz. Prenumeratorów

o uregulowanie zaległej prenumeraty

za tygodnik

„Samorząd”

Należności prosimy przekazywać na

konto w P. K. O. 52.020

czas. 13458/17/44

SAMORZĄD

TYGODNIK POŚWIĘCONY SPRAWOM SAMORZĄDU TERYTORJALNEGO

<p>PRENUMERATA KWARTALNA 7.50 ZŁOTYCH. OD 6 EGZEMPLARZY 6.25 ZŁ. NUMER POJEDYŃCZY 60 GROSZY KONTO CZEKOWE w P. K. O. 52.020</p>	<p>REDAKCJA I ADMINISTRACJA WARSZAWA. MARSZAŁKOWSKA 81a TELEFONY: REDAKCJI 9-66-06. ADMINISTRACJI 9-61-92. Redakcja rękopisów nadesłanych nie zwraca.</p>	<p>Ceny ogłoszeń: Strona w tekście: 350 zł. 1/2 — str. 175 zł. — 1/4 str. 87 zł. 50 gr. Poza tekstem za str. 250 zł. — 1/2 str. 125 zł., 1/4 str. 62 zł. 50 gr. Publikacje bilansów o 50% drożej. Ogłoszenia instytucyj komunalnych (dostarczone bezpośrednio do Administracji) za str. 120 zł., 1/2 str. 60 zł. — 1/4 str. 30 zł.</p>
---	---	--

Redaktor — Franciszek Branny

ROK XVII.

WARSZAWA, 3 LISTOPADA 1935 r.

Nr. 44

TRESC Nr. 44: Sprawy pomijane w projektach uzdrowienia gospodarki samorządowej — *Fr. Branny*. Rola i działalność inspektorów samorządu gminnego — *Z. Hartleb-Wojciechowska*. Głosy czytelników: O nowelizację przepisów samorządowych, dotyczących obowiązkowych zadań gminy wiejskiej — *P. Drożdż*. Co piszą inni: Równowaga budżetów i gospodarki komunalnej — *S. Przegląd orzecznictwa*. Sprawy bieżące. Wiadomości gospodarcze. Poradnik.

Sprawy pomijane w projektach uzdrowienia gospodarki samorządowej

P. Premier Kościakowski zapowiedział w exposé, wygłoszonym na pierwszym posiedzeniu nadzwyczajnej sesji Sejmu w dniu 24 października b. r., zmniejszenie obciążenia podatkowego rolnictwa drogą obniżenia o połowę dodatku samorządowego do podatku gruntowego, ustalenia maksymalnej granicy dla opłat drogowych, zniesienia opłat za prawo wjazdu do miasta i na targowice miejskie, wreszcie drogą zniesienia prawa zamiany niektórych świadczeń w naturze na świadczenia pieniężne.

Jednym słowem źródła dochodowe związków samorządowych ulegną zmniejszeniu.

W dziedzinie uzdrowienia gospodarki samorządowej ma być nadal kontynuowana i pogłębiana akcja oszczędnościowo - oddłużeniowa, a „uwidaczniające się w chwili obecnej wyniki tych prac pozwalają mniemać, że przeprowadzenie w najbliższym okresie budżetowym akcji oszczędnościowo - oddłużeniowej do końca da możliwość osiągnięcia równowagi w budżetach związków samorządowych na poziomie, aczkolwiek skromnym, lecz zapewniającym nieodzowne minimum obsługi potrzeb lokalnych“.

Zarówno Skarb Państwa, jak i związki samorządowe znajdują się w ciężkim położeniu finansowym; równowaga budżetu państwowego oraz znacznej liczby związków samorządowych została już od kilku lat zachwiana i Rząd jest zdecydowany tę równowagę przywrócić. Nie obejdzie się bez ofiar, ofiar nieraz bolesnych, ale chodzi głównie o to, by te bolesne nieraz cięcia stworzyły podstawę trwałą dla równowagi budżetów publicznych i by, w dążeniu do uzyskania straconej równowagi, wykorzystano

wszystkie czynniki i momenty, mogące nieco złagodzić wielkość i bolesność koniecznych ofiar.

P. Premier zapowiedział obniżkę danin samorządowych i równocześnie uzdrowienie gospodarki samorządów przez przywrócenie równowagi budżetów samorządowych drogą akcji oszczędnościowo-oddłużeniowej. Na pierwszy rzut oka zdawałoby się, że pogodzenie tych dwóch odmiennych tendencji w zakresie działalności samorządów jest niemożliwe do zrealizowania. Jakże więc samorzady przy obniżce danin samorządowych mają zrównoważyć deficytowe budżety, skoro nie zdołały tego uczynić przy wyższych stawkach podatków samorządowych? Przeciętny obywatel, nawet inteligent, nie interesujący się sprawami samorządowymi, dochodzi od razu do wniosku, że gospodarka związków samorządowych musiała być bardzo rozrzutna i że przyczyną wszelkich nieszczęść jest samorząd, trwoniący tak ciężko zapracowane grosze publiczne, wreszcie, że z tym rozrzutnikiem trzeba raz nareszcie skończyć. A więc kasować samorząd. Takie to głosy zaczynają się pojawiać w prasie, roszczącej sobie pretensję do solidnego obsługiwanie swych czytelników rzetelnymi informacjami.

A jednak obniżka danin samorządowych i uzdrowienie gospodarki samorządów jest nie tylko konieczna, ale i możliwa do przeprowadzenia, z tym jednak warunkiem, że prace w tym kierunku polegać będą na rzetelnym usuwaniu tych wszystkich niedomagań, które przyczyniły się do zachwiania równowagi budżetowej związków samorządowych.

Weźmy na przykład powiatowe związki samorządowe. Niektóre z nich utraciły swą równowagę bud-

W-1749/78/242

żetową wskutek podjętych z własnej inicjatywy inwestycji, niektórym narzucały plan inwestycji władze nadzorcze. Lecz takich wypadków jest niewiele i tych nie należy uogólniać; groźniejszą natomiast sprawą było stałe ustawodawcze powiększanie zakresu działania pow. zw. sam. i gmin bez dania im nowych źródeł dochodów, choć przewiduje to wyraźnie art. 69 ustawy o tymczasowym uregulowaniu finansów komunalnych. Następnie z chwilą skurczenia się dochodów Skarbu Państwa wydatki władz administracji ogólnej, na które władze te nie otrzymywały kredytów lub w niedostatecznej wysokości, pokrywano bez żadnych podstaw prawnych z budżetów samorządowych. Przerzucanie tego rodzaju wydatków na utrzymanie administracji państwowej jest tem łatwiejsze, że starosta jest równocześnie przewodniczącym wydziału powiatowego i że urzędy te mieszczą się zazwyczaj w jednym gmachu, stanowiącym w większości wypadków własność pow. zw. sam. A więc samorzady powiatowe opłacają bardzo często koszty podróży urzędników starostw, koszty rzeczowe, jak bezpłatny lokal, światło, opał, materiały piśmienne, nieraz nawet pobory pracowników, znajdujących się na etacie danego powiatowego związku samorządowego, a pracujących w starostwie. Wiemy również dobrze, ile to niejeden starosta ma kłopotów z dostarczaniem środków lokomocji dla przedstawicieli różnych urzędów, przyjeżdżających w sprawach służbowych; wtedy to samochód pow. zw. sam. cieszy się specjalną sympatią. W tej dziedzinie możnaby niejedną jaskrawą przykład przytoczyć i wtedy opinia o rozrzutnej gospodarce samorządów zmieniłaby się na ich korzyść.

Znane są również wydatki samorządu powiatowego na utrzymywanie dróg państwowych, używanie szarwarku na drogi państwowe, utrzymywanie na polecenie izb rolniczych różnego rodzaju instruktorów w powiecie, od których roi się wszędzie, a pożytku niewiele i t. d. Weźmy następnie wydatki na różne związki międzykomunalne, zawiązywane nibyto za zgodą zainteresowanych pow. zw. sam. a których koszty administracyjne nie stoją często w żadnej proporcji do wyników ich prac, następnie wydatki na zastępcze organa samorządu wojew., i wtedy musimy niestety stwierdzić, że budżet pow. zw. sam. jest jakgdyby budżetem dyspozycyjnym wszystkich, ale nie organów pow. zw. sam.

Stąd też mamy duże koszty administracyjne zarówno personalne, jak i rzeczowe, stąd też płatnicy danin samorządowych nie mogą się doczekać zniżki stawek podatkowych ani też odpowiednich korzyści za płacone daniny, które mają być przeznaczone jedynie na zaspokojenie potrzeb miejscowych.

Używanie funduszy samorządu powiatowego na cele, nie związane z jego zadaniami, nie kończy się na budżecie powiatowym. Samorząd powiatowy, nie mogąc podołać finansowo potrzebom, przerzuca znowu szereg wydatków na gminy wiejskie, te zaś na gromady, o ile się da coś przerzucać, i w ten sposób zło szczy dalsze zło.

Mówiło się dotychczas dość dużo o tych ciężkich warunkach, w jakich pracują samorzady, spo-

tykały i spotykają ich niejednokrotnie zarzuty o rozrzutnem gospodarowaniu groszem publicznym, lecz zreguły oskarżenia te były zbyt powierzchowne bez próby dokonania szczegółowej analizy położenia finansowego samorządów. Chcąc raz te wszystkie niedomagania usunąć, chcąc pełnąć samorzady do pracy istotnej, do której zostały powołane, a nie do wyreżniania finansowego innych władz i instytucyj, musimy sobie zdawać sprawę z tych wszystkich niedomagań i usterek, by je w postępowaniu oszczędnościowo - oddłużeniowem usunąć.

Akcja oszczędnościowo - oddłużeniowa, jeśli ma dać dla samorządów pozytywne rezultaty, jeśli ma stworzyć z nich zdrowe jednostki, zdolne do wykonywania swych istotnych zadań, musi zacząć od likwidacji tych wszystkich przerostów. W pracy tej musi być zachowana pewna kolejność. Musimy przede wszystkim zrewidować zakres poruczony samorządów, musimy zbadać i odróżnić rzeczy pilniejsze i ważniejsze w tej chwili od rzeczy drobnych, mniej ważnych, choć również potrzebnych. Trzeba ściśle rozgraniczyć kompetencje różnych władz i powiedzieć sobie, że daną sprawą zajmuje się albo samorząd albo władza administracji ogólnej w pierwszej instancji, że w danej dziedzinie jest kompetentna izba rolnicza, a nie izba rolnicza i samorząd powiatowy. Trzeba wreszcie skończyć z dwutorowością w administracji publicznej (drogowej, sanitarnej, rolniczej i t. p.).

Gdy samorzady będą miały ściśle określony zakres działania, który bez dania im nowych źródeł nie będzie mógł być powiększony, (np. ostatnio rozporządzenia o tępieniu korówki wełnistej i tępieniu gryzoniów polnych, w których obciąża się powiaty i gminy wiejskie), gdy przestaniemy pokrywać wydatki administracyjne za starostwa i inne urzędy, wtedy dopiero okaże się, że wydatki administracyjne w samorządach powiatowych nie są znowu tak wielkie. Gdy odciążymy gminę wiejską, a bezpłatne wykorzystywanie pracowników gminnych będzie odpłatne, wówczas zmniejszą się również wydatki administracyjne gmin wiejskich.

W akcji oszczędnościowo - oddłużeniowej należy zacząć przede wszystkim od art. 30 rozporządzenia Prezydenta Rzplitej o poprawie gospodarki i finansów związków samorządowych, który upoważnia Radę Ministrów do określenia, na wniosek Ministra Spraw Wewn., udziału związków samorządowych w wykonywaniu zadań oraz do zawieszania niektórych obowiązków. Następnie należy wykorzystać rezultaty prac Komisji dla usprawnienia administracji publicznej, które przewidują możliwość usprawnienia i potania administracji publicznej. Wykorzystanie tych wszystkich atutów doprowadzi nas niewątpliwie do oszczędności w administracji samorządowej, oszczędności zarówno w wydatkach rzeczowych jak i personalnych. Wyniki tych kolejnych prac pozwolą nam w końcu nakreślić realny plan oddłużenia związków samorządowych i przywrócenia im równowagi budżetowej nawet przy zmniejszonych stawkach danin samorządowych. W ten sposób nakreślona i realizowana akcja przyniesie ulgę zarówno płatnikom danin samorządowych, jak i samym

związkom samorządowym. Wszelka inna akcja, która nie objęła całokształtu czynników, wpływających na dotychczasową gospodarkę samorządów, może przynieść ulgę, lecz tylko doraźną, w konsekwencji czego koniecznym będzie ponowne zajęcie się temi sprawami.

wencji czego koniecznym będzie ponowne zajęcie się temi sprawami.

Franciszek Branny.

Rola i działalność inspektorów samorządu gminnego

W ciągu ostatniego roku na terenie kilku województw odbyły się zjazdy¹⁾, na których specjalnie obszernie omawiane były kwestje, związane z nadzorem nad gminami wiejskimi i miejskimi niewydziałonemi z powiatowych związków samorządowych, oraz rola inspektorów samorządu gminnego. Korzystając z materiałów, jakich dostarczają protokoły nadesłane z omawianych zjazdów do Związku Rewizyjnego Sam. Teryt. w Warszawie, postaram się pokrótce omówić te zagadnienia szczególnie może żywotne w chwili obecnej i dla terenu całego państwa.

Z istoty samorządu wynika pozostawianie organom, reprezentującym czynnik obywatelski, zarówno swobodnej inicjatywy, jak i możliwie szerokiego zakresu działania. Przy realizacji tej zasady w samorządzie istnieje jednak możliwość pewnego niebezpieczeństwa: oto działalność czynnika obywatelskiego, z natury swojej niefachowego, nieobjętego przytem ramami dyscypliny i zależności (jak to ma miejsce w organach administracji rządowej), łatwo może ulec pewnym zahamowaniom czy też wykolejeniom, przykłady czego nieraz w praktyce obserwujemy. W danym wypadku jednak brak fachowości czy hierarchicznej zależności nie są „wadami“, lecz prosto „cechami“ czynnika obywatelskiego, dzięki którym spełnia on właśnie swoją rolę w realizacji zasad samorządu. Dlatego też dążenie do radykalnego usuwania wspomnianych „wad“ np. przez zastępowanie czynnika obywatelskiego — czynnikiem fachowym, odpowiednio uzależnionym, nie wydaje się zawsze celowym. Rozwiązań poszukuje się tutaj na innej drodze: na drodze zorganizowania kompletnego systemu opieki i nadzoru.

Ostatnio zagadnienie organizacji nadzoru stało się specjalnie aktualnym. Aktualność tego zagadnienia wiąże się z powszechnie odczuwaną potrzebą jaknajracjonalniejszego użytkowania środków, przeznaczonych na cele dobra publicznego, co specjalnie staje się ważnym wobec obecnych trudnych warunków ekonomicznych.

Wspomniane wyżej zjazdy były właśnie wyrazem aktualności poruszanych tutaj zagadnień. Mając na widoku czysto praktyczne cele, zjazdy te zajęły się specjalnie obszernie pewnym odcinkiem „opieki i nadzoru“ w samorządzie, a mianowicie nadzorem nad gminami wiejskimi i miejskimi, niewydziałonemi z powiatowych związków samorządowych, sprawowanym przez wydziały powiatowe za

pośrednictwem inspektorów samorządu gminnego. Wiele też miejsca poświęcono pracy, zadaniom i roli tych inspektorów.

* * *

W myśl art. 45 dekretu z dn. 4.II.1919 r. o tymczasowej ordynacji powiatowej, po uwzględnieniu zmian, jakie do niego wprowadza ustawa z dn. 23. III.1933 r. o częściowej zmianie ustroju samorządu terytorjalnego, nadzór nad samorządem gmin wiejskich oraz miejskich niewydziałonych z powiatowych związków samorządowych wykonywa w pierwszej instancji wydział powiatowy, w drugiej zaś — wojewoda przy współdziałaniu wydziału wojewódzkiego z głosem stanowczym. Art. 67 wspomnianej ustawy mówi że: „Władze nadzorcze zarówno bezpośrednie, jak i wyższe, mają prawo dokonywać inspekcji urzędów, instytucyj, urzędów, przedsiębiorstw i zakładów związków samorządowych, badać na miejscu i poddawać rewizji całokształt oraz poszczególne działy gospodarki samorządowej tak pod względem formalnym, jak i merytorycznym, a ponadto mogą na miejscu albo przez zażądanie nadesłania akt wejrzeć w tok załatwiania poszczególnych spraw“. Jednakże „bezpośredni nadzór nad czynnościami przełożonych gmin z zakresu administracji rządowej tak działów zespolonych w wojewódzkich i powiatowych władzach administracji ogólnej, jak i działów niezespolonych sprawuje w stosunku do gmin wiejskich i miast, zarówno wydziałonych jak i niewydziałonych z powiatowych związków samorządowych, właściwa powiatowa władza administracji ogólnej“.

Z wyżej naszkicowanego stanu prawnego wynika, że nadzór nad tak zwanym własnym zakresem działania gmin wiejskich i miejskich niewydziałonych z powiatowych związków samorządowych sprawuje wydział powiatowy, zaś nad zakresem działania poruczonym — właściwy organ administracji ogólnej, czyli starosta.

W myśl art. 6 dekretu z dn. 4.II.1919 r. do poruczonego zakresu działania powiatowych związków samorządowych należy opieka i nadzór nad gminami. Omawiając zatem rolę wydziału powiatowego w stosunku do gmin, stale trzeba pamiętać o tem, że ustawodawca nie chciał roli tej sprowadzić tylko do kwestji nadzoru nad gospodarką gminną, ale równorzędnie podkreśla stosunek opiekuńczy powiatu do gminy.

Wydział powiatowy, będąc organem kolegjalnym, sprawuje zadania z zakresu opieki i nadzoru nad gminami, posługując się inspektorem samorządu gminnego, jako organem wykonawczym. Jakkolwiek inspektor samorządu nie jest władzą nadzorczą, a tylko organem wykonawczym, rola jego w spra-

1) Zjazd inspektorów samorządu gminnego woj. wołyńskiego — w dn. 7.XII.1934 r., Zjazd inspektorów sam. gm. i sekretarzy wydziałów powiatowych woj. nowogródzkiego — w dn. 11 — 12.VI.1935 r.

Zjazd przewodniczących wydz. pow. i prezydentów miast, burmistrzów i inspektorów sam. gm. woj. warszawskiego — w dn. 18 — 19.XII.1934 r.

wowaniu funkcji kontroli jest specjalnie doniosła z tego względu, że on głównie jest powołanym do informowania wydziału powiatowego o stanie i działalności gmin, powierzonych opiece i nadzorowi wydziału. Wprawdzie i inne komórki organizacyjne biura wydziału powiatowego mają możliwość w toku swego urzędowania zaznajamiania się pod względem formalnym i merytorycznym, z poszczególnymi dziedzinami pracy gmin, ale właściwym organem, powołanym do koncentrowania całokształtu informacji, mogących stanowić podstawę do sprawowania opieki nad gminami, jest inspektor samorządu gminnego. Poza kontrolą t. zw. własnego zakresu działania gmin, inspektor samorządu powołany jest, choćby z racji trudności rozgraniczenia w praktyce „własnego“ i „poruczonego“ zakresu działania gmin, do sprawowania kontroli i z ramienia władzy administracji ogólnej — starosty.

W świetle powyższych uwag rola inspektora samorządu gminnego zaznacza się, jako niemal decydująca w toku sprawowania funkcji opieki i nadzoru nad gminami. Stąd też wynika konieczność kładzenia specjalnego nacisku zarówno na sposób, w jaki inspektor powinien wykonywać swoje zadania, jak i na kwalifikacje, które winien on reprezentować. Niewielkie nawet niedociągnięcia inspektora pod jednym lub drugim względem mogą pociągać za sobą daleko idące ujemne konsekwencje w funkcjonowaniu zarówno samorządu powiatowego, jak i gminnego. Z tych też względów nie bez ogólniejszego znaczenia wydają się być uwagi na temat pracy inspektorów samorządu gminnego, wypowiedziane na wspomnianych zjazdach wojewódzkich. Wprawdzie na zjazdach tych poruszane były głównie niedomagania w działalności inspektorów — ale właśnie podkreślanie tych niedomagań wynikało z doceniania wielkiego znaczenia i obowiązków, jakie wiążą się z pracą inspektorów.

Podkreślano więc braki, dotyczące fachowości inspektorów — poruszano też i braki, dotyczące stosowanych metod pracy inspekcyjnej. Oto, co czytamy w protokole zjazdu inspektorów samorządu gminnego woj. wołyńskiego odbytego w dn. 7.XII.1934 r.: „Inspektorzy zamało śledzą i studjują wydawane przez władze nadzorcze okólniki, instrukcje i zarządzenia, a także zamało czasu poświęcają literaturze samorządowej i ustawodawstwu samorządowemu... W swoim rozwoju intelektualnym inspektorzy bezwzględnie nie mogą się zatrzymać, będąc bowiem powołanymi do pobudzania postępu w niższych komórkach samorządu, muszą również sami iść z postępuem wiedzy zawodowej i w związku z tem stale uzupełniać swe wiadomości z dziedziny samorządu... Sprawa ta jest szczególnie ważna ze względu na znaczną ilość zasadniczych zmian, jakie ostatnio wprowadzone zostały do ustaw i rozporządzeń z dziedziny samorządu, a z którymi wszyscy pracownicy samorządowi winni być możliwie najdokładniej zaznajomieni“.

W skomplikowanym splocie zagadnień, z jakimi stykają się inspektorzy samorządowi, specjalnie ważną jest sprawa wypracowywania metod pracy inspekcyjnej. Dla wypracowywania tych metod może być bardzo pomocnym utrzymywanie kontaktu

między inspektorami, co jednak niezawsze w praktyce jest stosowane: „Inspektorzy w pracy swej zbyt mało utrzymują ze sobą kontakt, co między innymi powoduje dość znaczne różnice w organizacji pracy w gminach... Utrzymywanie w pracy stałego kontaktu między inspektorami niekoniecznie musi się odbywać w formie wspólnych zjazdów i konferencji, ale również w wielu sprawach można się porozumiewać w drodze korespondencyjnej przez wymianę wzajemną swych uwag i spostrzeżeń z praktyki, przesyłanie sobie nawzajem stosowanych wzorów ksiąg i ewidencji oraz instrukcji i t. p.“¹⁾.

Z koniecznością ustalania metod pracy inspekcyjnej wiąże się kwestja przygotowywania przez inspektorów możliwie dokładnych planów inspekcyj. Przyczem: „plan inspekcji nie może być mechanicznym zestawieniem dat przypuszczalnego wyjazdu do gminy. Musi on określać zadania, jakie władza nadzorcza w zakresie nadzoru bezpośredniego na dany rok wyznacza (np. zwrócenie specjalnej uwagi na zagadnienia organizacyjne lub uporządkowanie spraw finansowych“)²⁾. Jednak przy inspekcjach dokonywanych przez wojewódzkich inspektorów związków samorządu powiatowego były stwierdzane: „takie niedopuszczalne wprost zjawiska, iż wydział powiatowy nie był zupełnie powiadamiany o działalności lustracyjnej inspektora samorządu gminnego, nie był wydziałowi przedstawiany plan inspekcji, a dość często takiego planu nawet nie było“³⁾.

Niemniej ważną jest i sprawa planowego sposobu dokonywania inspekcji i odpowiedniego przygotowywania się do niej: „Przed udaniem się do gminy inspektor powinien zapoznać się z materiałami odnoszącymi się do niej, a w szczególności protokołem ostatniej rewizji, notatkami nadzorczymi, następnie omówić sprawy inspekcji z referentami biura wydziału powiatowego, starostwa, kierownikami urzędów i władz niezespołonych oraz z przewodniczącym wydziału powiatowego“²⁾. „Zasadniczą bowiem wartość inspekcji stanowi jej planowość, oparta na wcześniej ustalonym i systematycznie wykonywanym programie, to też plany takie muszą być bezwzględnie opracowywane i ściśle wykonywane tak, jak przewiduje to obowiązująca instrukcja o inspekcji powiatowej“. A jednak „inspekcje gmin przeprowadzane są przez inspektorów naogół bezplanowo, praca w gminach pozbawiona jest stałej, systematycznej kontroli i należytego instruowania. Przeważnie przeprowadza się lustracje doraźne, które sprowadzają się zwykle tylko do badania kas i pobieżnego przejrzania ksiąg rachunkowych, co oczywiście jest niewystarczające, w niektórych powiatach inspektorzy nie posiadają wogóle żadnych planów swych czynności, a w niektórych znowu plany te są zwyczajną fikcją, gdyż w praktyce nie są przestrzegane“¹⁾.

1) Protokół zjazdu inspektorów sam. gm. woj. wołyńskiego w dn. 7.XII.1934 r.

2) Protokół zjazdu inspektorów sam. gm. i sekretarzy wydz. pow. woj. nowogródzkiego w dn. 11 — 12.VI.1935 r.

3) Protokół Zjazdu przewodniczących wydz. powiatowych, prezydentów miast, burmistrzów i inspektorów sam. gm. woj. warszawskiego w dn. 18 — 19.XII.1934 r.

Jak wspomnieliśmy wyżej, inspektor jest organem, koncentrującym na terenie wydziału powiatowego całokształt informacji o działalności gmin — z tego też względu jedną z najważniejszych jego funkcji jest przygotowywanie sprawozdań z inspekcji i projektów zarządzeń pomspekcyjnych. Pomimo to jednak opracowywanie tych sprawozdań i zarządzeń niezawsze przedstawia się zadawalająco: „i tak, jedni inspektorzy składają ze swych czynności inspekcyjnych sprawozdania za obszernie, inni znowu zbyt pobieżne i niedokładne, w większości zaś powiatów zarządzenia polustracyjne wydawane są zbyt późno, a w niektórych powiatach nie wydawane są wogóle żadne zarządzenia polustracyjne, wreszcie są też powiaty, w których inspektorzy nie opracowują wogóle ani sprawozdań ani zarządzeń polustracyjnych“¹⁾.

Jak również „w większości powiatów nie jest należycie uregulowana sprawa przedkładania przez inspektorów sprawozdań wydziałom powiatowym“. W instrukcji o inspekcji powiatowej jest wprawdzie powiedziane, że „inspektor samorządu gminnego bierze udział w posiedzeniach wydziału powiatowego“, nie znaczy to jednak, że inspektor musi być na każdym posiedzeniu wydziału obecny, należy bowiem porządek obrad wydziałów tak układać, aby sprawy, dotyczące działalności gmin, które wymagają oświetlenia przez inspektora, z reguły przygotowywane i omawiane były na jednym z posiedzeń w ciągu miesiąca... Sposób referowania spraw na posiedzeniach wydziałów powiatowych przez inspektorów jest niewłaściwy, gdyż często odczytują oni swoje sprawozdania ze wszystkimi szczegółami,

którymi zasadniczo wydział powiatowy, jako organ kolegjalny, powołany do badania i decydowania spraw większej wagi, nie może się zajmować. Wydział powiatowy winien być przez inspektora informowany ogólnie o ważniejszych zagadnieniach aktualnych w danej gminie, szczegóły winny być wydziałom podawane do wiadomości na wyraźne ich życzenie względnie zarządzenie przewodniczącego“¹⁾.

* * *

Zaznaczyliśmy powyżej znaczenie nadzoru w funkcjonowaniu organów samorządu. Podkreśliśmy rolę, jaką w wykonywaniu nadzoru odgrywiają inspektorzy samorządu gminnego. Wreszcie, opierając się na protokołach zjazdów, podaliśmy bardzo charakterystyczne niedomagania, jakie ujawniła dotychczasowa działalność inspektorów.

Nakazem chwili jest, aby wszelkie niedociągnięcia, dotyczące działalności samorządu, możliwie prędko zostały usunięte. Do tego przedewszystkiem może się przyczynić odpowiednio rozbudowany i racjonalnie funkcjonujący aparat nadzoru i opieki, nie tylko kontrolujący działalność poszczególnych organów samorządowych, ale i spełniający rolę instrukcyjną. A im sprawniejszą i racjonalniejszą będzie gospodarka i działalność samorządów, tem lepszymi będą warunki życiowe najszerzych mas.

Z. Hartleb-Wojciechowska.

¹⁾ Protokół zjazdu inspektorów sam. gm. woj. wołyńskiego w dn. 7.XII.1934 r.

Głosy czytelników

O nowelizację przepisów samorządowych, dotyczących obowiązkowych zadań gminy wiejskiej

Z dniem 1 kwietnia 1935 r. przestały istnieć na terenie województw południowych i zachodnich (poznańskiego i pomorskiego) karłowate gminy jednostkowe, niezdolne do spełniania ustawowych zadań. Na gruzach tych gmin powstała nowa gmina wiejska — w zasadzie zbiorowa. Gminę zbiorową uznano przeto jako zasadniczy typ gminy wiejskiej na terenie Państwa Polskiego (z wyjątkiem województwa śląskiego). Mimo to nie zniknęły dotychczas (do czasu reformy gminy wiejskiej może i uzasadnione) różnice w uprawnieniach finansowych tych gmin. Mam na myśli podatek wyrównawczy, który stanowi dla gmin wiejskich najpoważniejsze źródło dochodowe, wynoszące ponad 26% ogólnych dochodów zwyczajnych tychże gmin.

Zgodnie z art. 2 ustawy z dnia 20.III.1931 r. w brzmieniu rozporządzenia Prezydenta Rzplitej z dn. 27.X.1933 r. (Dz. U. R. P. Nr. 84, poz. 613) maksymalna stawka tego podatku na terenach poszczególnych województw wynosi: 1) poznańskiego

i pomorskiego 0,25 zł. na ha, 2) krakowskiego, lwowskiego, tarnopolskiego i stanisławowskiego — 0,50 zł. na ha, 3) nowogródzkiego, poleskiego, wileńskiego i wołyńskiego — 1,50 zł. na ha, 4) warszawskiego, kieleckiego, lubelskiego, łódzkiego i białostockiego — 2 zł. na ha.

Zgodnie z art. 3 wyżej zacytowanej ustawy gminy wiejskie na obszarze województw wschodnich i centralnych (wyszczególnionych w punktach 3 i 4), które w celu zapobieżenia niepowetowanym stratom zmuszone są wykończyć lub zabezpieczyć rozpoczęte przed 1.IV.1931 r. inwestycje, mają prawo powiększyć wymiar podatku wyrównawczego o dalsze 0,25 zł. na ha. Powiększenie wymiaru może nastąpić na podstawie decyzji wojewody powziętej przy współudziale wydziału wojewódzkiego.

Podział wpływów z tego podatku przedstawia się następująco:

Na łączną sumę dochodów, uzyskanych przez

gminy wiejskie ze wszystkich źródeł dochodowych w roku 1932/33, w kwocie . . . 103.180.220 zł.
z podatku wyrównawczego wpłynęło: 27.333.846 zł.
z czego przypada na województwa:

		co stanowi przeciętnie	
		na 1 miesz.	na 1 ha
centralne	16.204.394 zł.	1,81 zł.	1,21 zł.
wschodnie	8.993.811 „	1,90 „	0,73 „
zachodnie	808.557 „	0,32 „	0,30 „
południowe	1.237.084 „	0,18 „	0,16 „

Niezależnie od powyższych danych statystycznych mam przed sobą budżety wybitnie rolniczych gmin wiejskich na rok 1935/36 z dwu różnych powiatów, a mianowicie z terenu województw południowych i centralnych, według których:

	w powiecie x woj. połudn.	w powiecie y woj. centr.
1. Obszar gminy wiejskiej przeciętnie wynosi:	6.806 ha	8.433 ha
2. Liczba mieszkańców w gminie wiejskiej przeciętnie wynosi:	8.871 osób	7.789 osób
3. Suma budżetu zwyczajnego gminy wiejskiej — przeciętnie na mieszkańca wynosi:	1.92 zł.	3.29 zł.
4. Suma budżetu zwyczajnego gminy wiejskiej przeciętnie na hektar wynosi:	1.76 „	3.13 „
5. Suma podatku wyrównawczego przeciętnie na gminę wiejską wynosi:	3.713 „	17.594 „

6. Stosunek procentowy sumy podatku wyrównawczego do ogólnej sumy budżetów zwyczajnych gmin wiejskich przeciętnie wynosi:

w powiecie x
woj. połudn.

w powiecie y
woj. centr.

23%

64%

Nasuwa się wobec powyższego pytanie — czyżby obowiązki gminy wiejskiej również tak znacznie się jeszcze różniły? Odpowiedzi mogą być twierdzące i przeczące. Przeczące, o ile chodzi o obowiązki gmin wiejskich m. in. z dziedziny szkolnictwa powszechnego i t. p., — twierdzące, o ile chodzi np. o obowiązki z dziedziny zdrowotności publicznej i t. p. Jak bowiem wynika z ustawy z dnia 26.III.1926 r. (Dz. U. R. P. Nr. 36, poz. 214) i rozporządzeń wykonawczych do tej ustawy z dnia 9.IX.1927 (Dz. U. R. P. Nr. 99, poz. 861) i z dnia 14.II.1931 r. (Dz. U. R. P. Nr. 29, poz. 196) na terenie województw centralnych i wschodnich gminy zobowiązane są *wyłącznie* pokrywać koszty leczenia ubogich w szpitalach publicznych. Ciężar ten spoczywa na tych gminach, w których ubogi zamieszkiwał nieprzerwanie przez 1 rok w trzechleciu, poprzedzającym przyjęcie do szpitala. Cyfry z tej dziedziny w poszczególnych dzielnicach Państwa nie różnią się jednak w tak wysokim stopniu. A mianowicie w roku 1932/33 gminy wiejskie wykonały budżety zwyczajne wydatków w ogólnej sumie 105.543.757 zł., z czego dział VI (oświata) — 24.556.443 zł., dział VIII (zdrowotność publ.) — 5.943.969 zł. 1).

Według poszczególnych dzielnic Państwa wydatki te przedstawiają się następująco 1):

1) Wydatki i dochody gmin wiejskich na podstawie zamknięć rachunkowych za 1932/33 r. Warszawa — nakładem Gł. Urz. Stat.

Rodzaj wydatków	Województwa centralne			Województwa wschodnie			Województwa zachodnie			Województwa południowe		
	Ogółem zł.	na mieszkańca zł.	na ha zł.	Ogółem zł.	na mieszkańca zł.	na ha zł.	Ogółem zł.	na mieszkańca zł.	na ha zł.	Ogółem zł.	na mieszkańca zł.	na ha zł.
Wydatki zwyczaj. razem . . .	40.665.076	4.91	3.04	19.698.865	4.39	1.58	26.046.041	11.58	10.08	19.133.775	3.18	2.50
Wydatki na oświatę . . .	11.114.636	1.25	0.80	4.220.491	0.88	0.34	4.522.386	1.86	1.80	4.698.931	0.72	0.60
Wydatki na zdrowie publ.	2.676.235	0.30	0.20	993.612	0.21	0.07	1.432.681	0.59	0.50	841.441	0.13	0.11

Przeciętna liczba szkół na 100.000 mieszkańców w roku szkolnym 1930/31 (późniejszymi danymi nie rozporządzam) wynosi:

Ogółem w całej Polsce	86.3	z czego na województwa
centralne	82.3	
wschodnie	97.5	
poznańskie i pom.	116.0	
południowe	80.1 ¹⁾	

Opierając się zaś na wyżej już omówionych budżetach

	w powlecle x woj. połudn.	w powiecie x woj. centr.
1. Przeciętnie klas szkolnych na gminę przypada: 22.1		14.5
2. Przeciętnie klas szkolnych na km ² przypada: 0.30		0.16
3. Przeciętnie klas szkolnych na 100.000 mieszkańców przypada: 250		120

Nie należy również zapominać, że 1) b. gminy jednostkowe na terenie wojew. poł. i zach. (poz. i pom.) do 1.IV.1935 r. pokrywały swe wydatki częściowo z dochodów z działu I majątek gminny, które to dochody w roku 1932/33 wyniosły²⁾ 9.732.496 zł. — na ogólną sumę wszystkich dochodów 44.791.562 zł. t. z. ok. 22%, 2) po 1.IV.1935 r. nowe gminy zbiorowe utraciły wyż. wym. źródło dochodowe na rzecz gromad.

A teraz kilka słów o zaległościach:

W związku z rozporządzeniem Ministra Spraw Wewnętrznych z dnia 8.V.1935 r. wydanem w porozumieniu z Ministrem Skarbu w sprawie ulgowej spłaty zaległości w samoistnych daninach komunalnych (Dz. U. R. P. Nr. 36, poz. 259) oraz rozporządzeniem Ministra Skarbu z 15.IX.1935 r. o ulgach w spłacie zaległości podatkowych (Dz. U. R. P. Nr. 29, poz. 225) cały szereg zaległości w daninach gminnych (podatek wyrównawczy, ekwiwalent świadczeń drogowych w naturze, podatek inwesty-

cyjny, podatek wojskowy oraz dodatki do państwowego podatku gruntowego) został umorzony. Zaległości natomiast w należnościach osób trzecich od gmin np. nauczycielstwa szkół powszechnych z tytułu niewypłaconych dodatków mieszkaniowych stanowią nadal trwałe zobowiązania tych gmin. O tem, aby gminy były w stanie tym zobowiązaniom sprostać, mowy być nie może. Znam cały szereg gmin na terenie województw południowych, które w roku 1935/36 na poczet zaległości nie będą mogły wypłacić ani jednego grosza, ponieważ nie starczy na to pokrycia w budżetach. Chyba, że władze skarbowe będą nadal w drodze przymusowej pośrednio regulowały zaległości z należnych gminom dodatków komunalnych. Metoda ta jednak odbije się ujemnie na wykonaniu bieżących budżetów tych gmin, czyli skutek będzie ten sam. Jak wynika z powyższego, stanęliśmy przed zagadnieniem naprawdę trudnym, a mianowicie: czy dla ratowania zagrożonego stanu finansowego gmin wiejskich, zwłaszcza na terenie województw południowych i zachodnich (poznańskie i pomorskie), rozszerzyć uprawnienia finansowe tych gmin, czy raczej odciążyć te gminy od niektórych ustawowych obowiązków.

O obciążeniu więc dodatkowem w gminach wiejskich mowy być nie może; pozostaje więc jedyne wyjście: odciążenie tych gmin od niektórych ustawowych obowiązków, np. dostarczania bezpłatnie nauczycielstwu szkół powszechnych mieszkań w naturze, względnie dodatków mieszkaniowych oraz umorzenie narosłych już z tego tytułu zaległości i t. p. Z rychłą pomocą w tym kierunku przyjść należy; zwłaszcza na tych terenach, na których gmina zbiorowa jest nowoorganizowana, już daje się słyszeć na wsi zdania, że ludność wyraża coraz większe zadowolenie z nowej organizacji samorządu gminnego — bardzo wiele bowiem jednostek wartościowych, uspołecznionych, weszło do nowych reprezentacji samorządu gminnego i wydają pracą niwelującą dawne uprzedzenia do nowego tworu.

Czem wcześniej reforma ta nastąpi, tem dla samorządu terytorjalnego korzystniej.

P. Drożdż.

1) Mały rocznik statystyczny 1935 r.

2) „Gazeta Polska“ z dnia 21.9.1933 r. Nr. 268.

Co piszą inni

Równowaga budżetów i gospodarki komunalnej

W Nr. 293 „Gazety Polskiej“ znajdujemy pod powyższym tytułem artykuł prof. Dr. M. Jaroszyńskiego. Jestto konkretny projekt uzdrowienia gospodarki publicznej na odcinku samorządu terytorjalnego. Propozycje, gdzie i jakie reformy należałoby przeprowadzić, poprzedzone zostały diagnozą, ustaleniem stanu faktycznego zagadnienia równowagi w budżetach samorządowych, przyczem pojęcie jej zostało rozszerzone poza formalną, rachunkową równowagę i ustalone w płaszczyźnie pokrywania lub niepokrywania wydatków, odpowiadających minimum obowiązków.

Boć za zrównoważone naprawdę uznać należy budżety tylko tych związków komunalnych, które z normalnych dochodów bieżących pokrywają wszystkie swoje wydatki, odpowiadające minimum obowiązków. Tymczasem statystyka operuje przewidywaniami albo faktycznie dokonaniem wydatkami — bez względu na to, czy odpowiadają one minimalnym obowiązkom, czy nie.

Z tego stanowiska rozważając istniejące zagadnienia równowagi budżetowej w samorządach, Autor ustala cztery zasadnicze grupy związków samorządowych: 1) te, które wymagają zastosowania nadzwyczajnych środków, którymi dysponuje akcja oddłu-

zeniowa, 2) związki samorządowe, które nie mają racji bytu, 3) samorzady, które osiągają formalną równowagę przez zjadanie swego majątku i wreszcie 4) gminy wiejskie.

Do pierwszej grupy należą

budżety tych wszystkich związków samorządowych, których sytuacja wymaga zastosowania nadzwyczajnych środków, jakimi dysponuje akcja oddłużeniowa. Te związki samorządowe bowiem bądź nie obsługują zaciągniętych długów, albo czynią to kosztem zaniedbania nieraz w stopniu krzyczącym właściwych swych zadań, tak nawet elementarnych, jak szkoła powszechna, drogi, zdrowie i opieka społeczna. Liczba samorządów, potrzebujących oddłużenia, wyniesie prawdopodobnie 300 — 500.

Druga grupa, to te związki samorządowe,

które bez względu na zadłużenie realizują swoje zadania na tak niskim poziomie, że nie może on usprawiedliwić racji ich istnienia. Są to samorzady bądź niesamowystarczalne z samego założenia, bądź tak stonkowo wielką część swych dochodów obracające na wydatki społecznie nieproduktywne (przedewszystkiem koszta administracji pod wszelkimi postaciami), że niewiele im zostaje na właściwe cele.

Trzecia grupa, składająca się w przeważnej ilości z samorządów miejskich,

osiąga równowagę jedynie formalną poprostu przez stałe konsumowanie swej substancji majątkowej. Odnosi się to do gospodarki w przedsiębiorstwach miejskich, z których wyciąga się z reguły nadmierne „dochody“ nie tylko przez wyśrubowane ceny świadczeń, pobieranych od ludności, ale także przez zaniedbanie wszelkich odpisów i tworzenia jakichkolwiek rezerw dla zapewnienia ciągłości i trwałości produkcji, nie mówiąc już o rozbudowie przedsiębiorstwa w miarę wzrostu zapotrzebowań ludności.

Wreszcie ostatnia grupa, najliczniejsza i najbardziej upośledzona, to gminy wiejskie, cierpiące na stałe deficyty budżetowe i skazane na wegetację.

Akurat gminy wiejskie, powołane do obsłużenia podstawowych potrzeb tak pod każdym względem upośledzonej wsi! Nie tylko realizują one swoje zadania poniżej wszelkiego minimum, ale ponadto są wyraźnie, formalnie i oficjalnie deficytowe. Z roku na rok tedy rośnie zadłużenie gospodarki publicznej na wsi, zadłużenie konsumcyjne, wyrażające się w liczbach wprowadzie jeszcze skromnych, jak skromną jest cała gospodarka wiejska, ale groźne przez swoją powszechność i przez znaczenie, jakie w ogólnej strukturze odgrywa gmina wiejska

Trafnie postawiona diagnoza wskazuje wyraźnie te środki zaradcze, które jedynie mogą przynieść rzeczywistą poprawę. W danym wypadku wybór środków jest ograniczony; wszystkie z proponowanych przez Autora są bardzo surowe, wymagające wielu wyrzeczeń i ofiar. Do zagadnienia równowagi dołącza się i komplikuje konieczność obniżenia danin, obciążających rolnika i ceny świadczeń za usługi przedsiębiorstw i zakładów komunalnych.

Zespół środków, przy pomocy których można przywrócić równowagę gospodarki komunalnej, wy-

gląda w głównych zarysach następująco: 1) oddłużenie, 2) unormowanie gospodarki przedsiębiorstw komunalnych, 3) komasacja pewnej liczby gmin wiejskich i powiatów, 4) przesunięcie pewnych dochodów z miast i częściowo powiatów na gminę wiejską, 5) rewizja kolejności w zaspakajaniu zadań samorządu, 6) rewizja obowiązkowych zadań i czynności samorządu i 7) zmniejszenie wydatków na cele administracji komunalnej.

W zakresie oddłużenia koniecznym jest spieszenie całej akcji, zabezpieczenie wykonania planów oddłużeniowych ewentualnie drogą wprowadzenia osobistej odpowiedzialności, nawet majątkowej, władz związku samorządowego i nadzorczych. W zakresie przedsiębiorstw komunalnych, należy zabezpieczyć z jednej strony zachowanie substancji majątkowej, — z drugiej wyłączyć możliwość nakładania na ludność tą drogą podatków konsumcyjnych. Następnie rewizji podlec musi terytorjalny podział.

Muszą zniknąć jednostki deficytowe z powodu swojej niesamowystarczalności, a także takie, których samo istnienie zbyt drogo kosztuje w stosunku do wypełnianych zadań. Sprowadza się to do pewnej komasacji gmin wiejskich i powiatów.

Istotnym dla życia gospodarczego wsi jest uzdrowienie gminy wiejskiej, w założeniu podstaw jej gospodarki finansowej nie posiadającej, nawet w normalnych warunkach, możliwości celowego rozwinięcia działalności i zaspakajania potrzeb wsi.

Dlatego w podziale dochodów komunalnych trzeba przeprowadzić zmiany przez przesunięcie pewnych dochodów z miast, a także powiatów na gminę wiejską.

Ograniczone możliwości finansowe związków samorządowych, nakazują ustalenie celowej hierarchii w zaspakajaniu potrzeb.

W pierwszej kolejności powinny iść, zdaniem moim, szkoły powszechne i drogi, w drugiej zdrowie publiczne i opieka społeczna. Wszystkie inne, najwznioślejsze nawet cele, dopiero w miarę możliwości.

Wreszcie koniecznym jest poddanie rewizji zakresu obowiązkowych czynności, przepisanych organom samorządu, zwłaszcza na odcinku gminy wiejskiej i małomiasteczkowej.

Ostatnie, być może najbardziej bolesne cięcie, to zmniejszenie wydatków na cele administracji komunalnej, dochodzących w gminach wiejskich do 40 a nawet 50%, w miastach nieraz do 30% i więcej, powiatach niekiedy do 25%.

To też jeżeli nie chcemy stanąć w pół drogi i zmarnować innych poniesionych ofiar, musimy się zdecydować na tę najboleśniejszą operację, jaką jest ujęcie i załatwienie kwestji pracowniczej. Obniżka uposażeń czy redukcja etatów? Sądzę, że nie unikniemy ani jednego, ani drugiego sposobu. A ponadto nie unikniemy rewizji wypłacanych emerytur i ograniczenia praw emerytalnych pro futuro.

Przegląd orzecznictwa

CZŁONKOWIE ZARZĄDÓW I PRACOWNICY ZWIĄZKÓW SAMORZĄDOWYCH.

Charakter stosunku służbowego pracowników samorządowych.

1. Na obszarze b. zaboru rosyjskiego stosunek służbowy pracowników samorządowych wogóle, a pracowników miejskich w szczególności, do związków samorządowych, jako nieoparty wyraźnie na ustawie, ma charakter prawnie - prywatny, i wynikające z tego stosunku roszczenia majątkowe jak np. odszkodowanie za nieprawne zwolnienie ze służby, zaległe uposażenie i t. p., mogą być dochodzone w drodze sądowej.

Orzeczenie Zgromadzenia Ogólnego S. N. z dn. 26.III.1924 r. Z. S. 5/23

Orzecznictwo Sądów Polskich. R. 1924 Nr. 475 (wraz z przemówieniem prok. B. Pohoreckiego).

2. Stosunek służbowy niestałych pracowników garwolińskiego powiatowego związku samorządowego ma charakter prywatno - prawny, a zatem nie podlega orzecznictwu N. T. A.

Wyrok N. T. A. z dn. 16.X.1924 r. l. rej. 736/23. Zbiór wyroków N. T. A. Nr. 458.

3. Stosunek urzędnika do gminy, polegający na umowie o najem usług, zawarty z nim przez *radę miejską, działającą na zasadzie § 26 lit. n) i p) galicyskiej ustawy krajowej z dn. 13.III.1889 r. (Dz. II Kraj. Nr. 24¹⁾*, należy — w braku innych postanowień ustawowych — oceniać jedynie jako stosunek prywatno - prawny.

Wyrok N. T. A. z dn. 22.IV.1925 r. l. rej. 152/24. Zbiór wyroków N. T. A. Nr. 632.

4. Stosunki służbowe urzędników i służby gminy m. Bielska mają być oceniane w myśl zasad, jakie rada gminna wedle swego swobodnego uznania ustaliła, nie zaś w/g postanowień prawa publicznego, jakie np. regulują stosunek służbowy urzędników państwowych, a jakie dla funkcjonariuszów komunalnych dotąd wydane nie zostały.

Wyrok N. T. A. z dn. 4.X.1928 r. l. rej. 1570/26. Orzecznictwo Sądów Polskich R. 1929 Nr. 490.

5. Sprawy o roszczenia funkcjonariuszów gminnych przeciwko gminie z tytułu uposażenia służbowego należą do sądów powszechnych.

Orzeczenie S. N. z dn. 17.X.1928 r. III. Rw. 1789/27.

Orzecznictwo Sądów Polskich. R. 1930 Nr. 252.

6. Stosunek, istniejący między *reprezentacją powiatową*²⁾ w b. zaborze austriackim, a jego funk-

cjonarjuszem, nie jest stosunkiem publiczno - prawnym, lecz opiera się na tytule prywatno - prawnym, wobec czego wszelkie zarządzenia *reprezentacji powiatowej*³⁾ co do praw, wynikających z tego stosunku służbowego, podpadają pod orzecznictwo sądów zwyczajnych.

Wyrok N. T. A. z dn. 2.V.1929 r. l. rej. 480/27. Zbiór wyroków N. T. A. Nr. 72. A.

7. Spory między pracownikami instytucji samorządowych (jak Zakład dla Dzieci), a temi instytucjami, należą do właściwości Sądów Pracy.

Orzeczenie S. N. z dn. 26.XI.1930 r. I. C. 1914/30.

Orzecznictwo Sądów Polskich. R. 1931. Nr. 212.

8. Stosunek między pracownikami samorządowymi, a władzami samorządowymi jest prywatno - prawny, z czego wynika, że dla wynikających z tego stosunku roszczeń majątkowych droga sądowa jest otwarta.

Orzeczenie S. N. z dn. 27.XI.1930 r. III Rw. 1803/30.

Zbiór Orzeczeń S. N. R. 1930. Nr. 254.

9. Spór z tytułu umowy o pracę pracownika umysłowego, zatrudnionego w rzeźni miejskiej, stanowiącej instytucję samorządową, lecz nie urząd związku samorządowego, podlega właściwości Sądu Pracy, względnie Sądu Grodzkiego, zastępującego Sąd Pracy.

Orzeczenie S. N. z dn. 9.I.1931 r. I. C. 1705/30. Orzecznictwo Sądów Polskich. R. 1931. Nr. 259.

10. Stosunek służbowy urzędników komunalnych (niekontraktowych) na terenie b. zaboru rosyjskiego nie ma charakteru publiczno - prawnego.

Wyrok N. T. A. z dn. 27.XI.1931 r. l. rej. 4487/29.

„Samorząd Miejski“ Nr. 4 z 1932 r., str. 264 — 266.

11. Stosunek służbowy pracowników samorządowych i utrzymywanych przez gminy urzędów rozjemczych do spraw najmu do gminy nie jest publiczno - prawny, lecz prywatno - prawny, wobec czego powstały z tego stosunku spór ulega rozpoznaniu sądów powszechnych.

Orzeczenie S. N. z dn. 7.XI.1934 r. C. I. 2671/33. Zbiór Orzeczeń S. N. R. 1935. Nr. 167.

12. Stosunek służbowy pracowników Funduszu Kuracyjnego uzdrowiska jest natury prywatno - prawnej.

Orzeczenie S. N. z dn. 30.V.1934 r. C. II. 396/34. Orzecznictwo Sądów Polskich. R. 1935. Nr. 260

(wraz z gloską Franciszka Bossowskiego).

zestawił St. R.

1) Obecnie przez „przełożonego gminy“ zgodnie z art. 47 ustawy samorządowej.

2) Powinno być „powiatowym związkiem samorządowym“.

3) Obecnie „wydziału powiatowego“ (art. 37 dekreту o ordynacji powiatowej).

Sprawy bieżące

PROGRAM BUDŻETOWY I GOSPODARCZY RZĄDU.

Rząd na specjalnej nadzwyczajnej sesji Sejmu wystąpił z ustawą o udzieleniu mu pełnomocnictw do wydawania rozporządzeń Prezydenta R. P. z mocą ustaw, dla przeprowadzenia reform, mających na celu zrównoważenie budżetu państwowego i budżetów związków samorządowych.

W uzasadnieniu tej ustawy, Prezes Rady Ministrów M. Zyndram-Kościałkowski na plenum Sejmu a Wiceprezes R. M. i Minister Skarbu E. Kwiatkowski na Komisji sejmowej, wygłosili przemówienia. Nie możemy ich zamieścić ze względów technicznych. Zresztą są one już znane z prasy codziennej. Zwrócimy więc tylko uwagę na projekty zapowiedziane przez Wicepremiera E. Kwiatkowskiego, które rozporządzeniami Prezydenta mają być przeprowadzone. Niektóre z nich bezpośrednio odnoszą się do samorządu.

Zamierzona reforma ma przede wszystkim na celu zrównoważenie budżetu państwowego, aby tym sposobem umożliwić społeczeństwu użycie oszczędności na rozwój gospodarczy. Dotychczas Państwo pokrywało swoje niedobory budżetowe drogą pożyczek, które wyczerpywały rynek pieniężny z obrotowych kapitałów.

Plany Rządu w tej dziedzinie przewidują osiągnięcie podwyżki dochodów przez wprowadzenie nadzwyczajnego podatku od wynagrodzeń w wysokości skali progresywnej od 7 do 20%. Byłby on pobierany od dochodów z wynagrodzeń, płaconych przez Skarb Państwa, państwowe monopole, banki i instytucje, oraz zakłady państwowe, przez związki samorządu terytorjalnego i związki międzykomunalne, związki samorządu gospodarczego i zakłady ubezpieczeń przymusowych. Przy wynagrodzeniach, od których opłaca się państwowy podatek dochodowy, skala podatku nadzwyczajnego wahałaby się w granicach od 4 i pół do 16 i pół procent. Podatek ten przyniesie około 157 milj. zł.

Dalej powiększenie dochodów ma się osiągnąć przez reformę podatku dochodowego, polegającą na obniżeniu minimum egzystencji dochodów fundowanych z 1500 zł. do 1.200 zł. i dochodów niefundowanych z 2500 do 1500 złotych i wprowadzenie dodatku kryzysowego do podatku dochodowego. Ta reforma przyniesie dodatkowo około 60 milj. zł.

Celem zmniejszenia wydatków, projektuje się zaniechanie inwestycji w niektórych przedsiębiorstwach państwowych z sum budżetowych, pewną redukcję emerytur, zredukowanie wielokrotności posad oraz poborów, zniesienie zbytecznych urzędów. Specjalne pełnomocnictwa, z którymi Minister Skarbu wystąpi do Rady Ministrów, pozwolą mu poczynić konieczne oszczędności w budżecie. Uzyskane na tej drodze oszczędności mają służyć na poprawienie bytu gorzej wynagradzanych funkcjonariuszów państwowych, którzy przez reformę zostaną szczególnie dotknięci i pokrzywdzeni. Wicepremier E. Kwiatkowski przewiduje, że przed upływem 2 lat,

a może nawet wcześniej, nastąpi rewizja obecnych zasad, obciążających pracowników.

Ażeby zmniejszyć wydatki urzędników i świata pracy, projektuje się obniżkę komornego około 15%, akcję oddłużenia urzędników i zwolnienie mieszkań 1 i 2-izbowych od podatków od lokali.

W odniesieniu do rolnictwa przepracowuje się zagadnienie oddłużenia rolnictwa w związku z akcją Banku Akceptacyjnego, odciążenia płatników w zakresie danin i opłat samorządowych, a więc obniża się podatek samorządowy do państwowego podatku gruntowego (o 50%), obniża się opłaty drogowe, znosi się opłaty wjazdowe i im podobne. „Ażeby nie zrujnować budżetów samorządów, znajdujących się i tak już w niesłychanie ciężkiej sytuacji przez te obniżki, które mają kosztować samorząd około 5% ich wpływów (około 30 milj. zł.) muszą być, jak zapowiada Wicepremier, znalezione drogi i podstawy, które pozwolą samorządowi tak samo jak państwu, zbić swój budżet stalową obręczą i znaleźć niżkę ponoszonych dziś wydatków“.

Dalej Rząd zamierza wprowadzić rewizję obciążeń i reformę ubezpieczeń społecznych.

W odniesieniu do zagadnień przemysłowych, Rząd przy pomocy specjalnej komisji ankietowej zbada rzeczywiste koszty produkcji, co posłuży mu do obniżenia cen artykułów kartelowych.

Rząd będzie dążył do obniżenia taryf kolejowych zwłaszcza przez wprowadzenie taryf odległościowych. Dalej Rząd zamierza ograniczyć działalność etatystyczną państwa.

W dziedzinie inwestycyjnej Wicepremier wysuwa ideę utworzenia Banku Inwestycyjnego, któryby skupił w sobie całość zagadnień inwestycyjnych i był narzędziem całej inwestycyjnej polityki wewnętrznej.

Przeprowadzenie planu Rządu w dziedzinie budżetowej i związanych z tym posunięć gospodarczych, wymaga szybkiego działania i dlatego Rząd zwraca się w tej sprawie do Sejmu o pełnomocnictwa ustawowe.

O POLITYCE PERSONALNEJ.

Minister Spraw Wewnętrznych wystosował do PP. Wojewodów okólnik Nr. 59 z dn. 16.X.1935 r. o polityce personalnej (Dz. Urz. M. S. W. Nr. 33), w którym, powołując się na oświadczenie Prezesa Rady Ministrów o konieczności związania młodego pokolenia z interesami Państwa, zaleca zrealizowanie tej zasady w stosunku do wstępujących do służby w podległych Ministrowi Spraw Wewnętrznych urzędach i instytucjach. W tej sprawie Wojewodowie winni wydać niezwłocznie stosowne zarządzenia.

Następnie poleca zwrócić uwagę i położyć jak najsilniejszy nacisk na potrzebę należytego pokierowania przebiegiem służby i to w sposób taki, żeby przez jej pełnienie następowało coraz to głębsze i szersze przygotowanie się oraz ażeby zainteresowani widzieli, iż w miarę postępów przygotowania otwiera się im droga do odpowiedzialnych stano-

wisk, do spełnienia szlachetnych ambicji i do inicjatywy w służbie dla dobra Państwa i społeczeństwa.

**ROZCIĄNIĘCIE MIEJSKICH PRZEPISÓW
BUDOWLANYCH NA MIEJSCOWOŚCI LETNISKOWE
PODWARSZAWSKIE.**

Minister Spraw Wewnętrznych wydał na podstawie rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dn. 16.II.1928 r. o prawie budowlanym i zabudowaniu osiedli (Dz. U. R. P. Nr. 23, poz. 202) — rozporządzenia z dn. 10.X.1935 r. o rozciągnięciu przepisów policyjno - budowlanych na niektóre osiedla gmin wiejskich na obszarze województwa warszawskiego (Dz. U. R. P. Nr. 77, poz. 482).

Rozporządzenie powyższe rozciąga przepisy policyjno - budowlane dla gmin miejskich, zawarte w art. 172 — 263 rozporządzenia o prawie budowlanym i zabudowaniu osiedli, z wyłączeniem przepisów, zawartych w art. 176, 177, 178, 185, 189, 193, 196 i 252, a z zachowaniem odpowiednich przepisów w art. 264, 265, 267, 269, 277, 278, 279, 281, 282

**SPRAWOZDANIE Z DZIAŁALNOŚCI WOJEWÓDZKICH
ORGANÓW KOLEGJALNYCH W WOJ. WOŁYŃSKIM
ZA R. 1934/35.**

1. Rada Wojewódzka odbyła jedno posiedzenie w dniu 23 stycznia r. b., na którym po złożeniu przyrzeczenia przez członków Rady Wojewódzkiej przyjęto do wiadomości bez dyskusji sprawozdanie z wykonania uchwał Rady Wojewódzkiej, dokonano wyboru członków Wydziału Wojewódzkiego w dotychczasowym składzie, uchwalono regulaminy obrad Komisyj: technicznej, sanitarnej, oświatowej i opieki społecznej, oraz dokonano wyboru członków tych Komisyj, dokonano wyboru przedstawiciela Rady Wojewódzkiej do:

- 1) Poborowej Komisji Rozpoznawczej,
- 2) Rady Powszechnego Zakładu Ubezpieczeń Wzajemnych,
- 3) Wojewódzkiej Komisji dla Spraw Kolonji Letnich,
- 4) Państwowej Rady Samorządowej,
2 przedstawicieli;
- 5) Komisji Oszczędnościowo - Oddłużeniowej.

Na posiedzeniu tem złożył Wojewoda sprawozdanie o ogólnym stanie województwa, działalności administracji państwowej na obszarze województwa w ciągu roku 1933 i ważniejszych zamierzeniach na przyszłość.

Referat o stanie gospodarki związków samorządowych w roku 1933/34 wygłosił naczelnik wydziału samorządowego Roman Grochowski, poczem złożył sprawozdanie z wykonania budżetu Wydziału Wojewódzkiego i przedstawił budżet na rok 1935/36, które Rada Wojewódzka przyjęła do wiadomości.

Rada Wojewódzka na wniosek Kuratorjum Okręgu Szkolnego Łuckiego zaleciła związkom samorządowym zwrócić jaknajbaczniejszą uwagę na sprawy oświatowe, a w szczególności na ko-

i 313 wymienionego rozporządzenia na załączonych 564 osiedli letniskowych w powiatach: warszawskim, radzymińskim, błońskim, grójeckim, mińskomazowieckim, sochaczewskim i pułtuskim.

**W SPRAWIE PLANOWEGO PRZEPROWADZENIA
EGZEKUCJI U ROLNIKÓW.**

Ministerstwo Skarbu wystosowało do Izb Skarbowych okólnik z dn. 14 października 1935 r. L. D. V. 33954/1/35 w sprawie planowego przeprowadzenia egzekucji, celem stopniowego zlikwidowania zaległości podatkowych rolników (Dz. Urz. Min. Skarbu Nr. 29, poz. 658).

Ministerstwo Skarbu w okólniku tym mówi, że wobec wznowienia z dn. 15 października egzekucji podatków u gospodarzy rolnych, egzekucje te winny być przeprowadzone według zgóry ułożonego planu egzekucyjnego, likwidującego zaległości podatkowe u rolników stopniowo i obejmującego przede wszystkim płatników zamożniejszych. Izdom Skarbowym polecono czuwać nad ścisłym wykonaniem tego zarządzenia.

nieczność dążenia do zrealizowania w granicach możliwości finansowych wskazań;

- a) w zakresie publicznego szkolnictwa powszechnego,
- b) w zakresie szkolnictwa zawodowego,
- c) w zakresie oświaty pozaszkolnej.

Ponadto Rada Wojewódzka uznała za wskazane utworzenie przy Wydziale Wojewódzkim biura pomiarów i planów zabudowy miast oraz biura wodociągowo - kanalizacyjnego.

2. Wydział Wojewódzki odbył w okresie sprawozdawczym 15 posiedzeń. Załatwiono ogółem 847 spraw, z tem z głosem stanowczym 805 i 42 z doradczym.

W roku sprawozdawczym został zorganizowany wzorem lat ubiegłych VIII Kurs Samorządowy, którego wydatki zostały pokryte całkowicie z budżetu Wydziału Wojewódzkiego. W kursie uczestniczyło 48 słuchaczy, w tem 37 pracowników gminnych, ze wszystkich powiatów województwa (2 sekretarzy, 4 rachmistrzów, 7 pomocników sekretarzy, 24 kancelistów i praktykantów). Wykłady odbywały się od dnia 7 maja do 16 czerwca, przeciętnie po 6 godzin dziennie. Na egzaminach, przeprowadzonych po ukończeniu kursów, oceny z wynikiem bardzo dobrym otrzymało 6 osób, z dobrym 26, z dostatecznym 16.

W okresie sprawozdawczym utworzone zostały przy Wydziale Wojewódzkim dwa biura: Biuro Pomiarów i Planów Zabudowy Miast, oraz Biuro Projektów Wodociągów i Kanalizacji.

Wydział Wojewódzki, powołując te biura uchwałą z dn. 21 grudnia 1934 r., kierował się przekonaniem, iż przez scentralizowanie akcji pomiarów oraz sporządzenia projektów planów zabudowy, wodociągów i kanalizacji dla miast województwa wołyńskiego — uzyska się najbardziej celowe wykorzystanie środków, które można na ten cel uzyskać.

Dla obu biur uchwalone zostały przez Wydział Wojewódzki regulaminy, w myśl których pracami biur kieruje Komitet, składający się z naczelników wydziałów: komunikacyjno - budowlanego, samorządowego, oraz pracy, opieki i zdrowia. Przewodniczy Komitetowi Wojewoda lub osoba przez niego wyznaczona.

Ostatni kwartał roku sprawozdawczego poświę-

cony był pracom organizacyjnym i przygotowawczym — ożywioną działalność rozwinęły oba biura od kwietnia r. b.

Budżet Wydziału Wojewódzkiego na rok 1935/36 został ustalony w łącznej kwocie zł. 52.000.

Udział związków samorządowych prelimitowany został w kwocie zł. 47.000 (w roku ub. 50.000).

UPOSAŻENIA I ZAOPATRZENIE EMERYTALNE PRACOWNIKÓW SAMORZĄDOWYCH WOJEWÓDZTWA BIAŁOSTOCKIEGO.

Wobec przygotowywania ustaw, mających unormować stosunki prawne i emerytalne pracowników

samorządowych, Ministerstwo Spraw Wewnętrznych rozpisało ankietę, która ma w czterech tablicach zobrazować stan liczbowy armji pracowniczej samorządów, oraz koszty utrzymania i zaopatrzenia emerytalnego tej armji.

Tablica uposażeń pracowników samorządowych województwa białostockiego.

Typy związków samorządowych	Ogólna liczba pracowników	Ogólna liczba pracowników		Suma uposażeń wszystkich pracowników samorządowych	Suma uposażeń wszystkich pracowników samorządowych		Liczba pracowników zatrudnionych w administracji		Suma uposażeń pracowników płatnych z budżetu administracyjnego		Liczba zakładów użyteczności publicznej		Suma uposażeń pracowników płatnych z budżetu zakładu użyteczn. publicznej	
		umysł.	fiz.		umysł.	fizyczn.	umysł.	fiz.	umysł.	fiz.	umysł.	fiz.	umysł.	fiz.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15
1. Gminy wiejskie	790	580	210	1.396.083	1.259.726	136.357	568	201	1.241.678	132.520	—	—	—	—
2. Miasta niewydzielone . . .	451	215	236	729.930	512.027	217.903	160	139	374.474	123.873	6	13	9.675	10.753
3. Powiatowe zw. samorządowe . . .	852	399	453	1.457.602	1.028.559	429.043	303	326	817.353	325.279	79	97	151.045	55.733
4. Miasta wydzielone:														
a) m. Białystok	399	227	172	850.378	632.002	218.376	161	91	444.680	144.314	56	75	158.957	64.284
b) m. Grodno . . .	264	124	140	627.347	368.715	258.632	75	58	212.209	99.515	17	42	49.286	62.381
c) m. Łomża . . .	95	50	45	175.160	120.398	54.762	32	25	76.166	28.355	4	11	4.398	4.393
d) m. Suwałki . . .	121	41	80	200.141	113.903	86.238	21	34	61.432	26.394	9	22	16.394	15.050
5. Ogółem . . .	2.972	1.636	1.336	5.436.641	4.035.330	1.401.311	1.320	873	3.227.992	880.250	171	260	389.755	212.594

(ciąg dalszy)

Typy związków samorządowych	Liczba pracowników zatrudnionych w przedsiębiorstwach samorząd.		Suma uposażeń pracowników płatnych z budż. przedsiębior. samorządowych		Suma uposażeń wszystkich pracowników płatnych według grup uposaż.		Suma uposażeń pracowników płatnych ryczałtem		Suma uposażenia zasadniczego	Suma dodatku kominunalnego	Wszelkie inne dodatki
	umysł.	fizyczn.	umysł.	fizyczn.	umysł.	fizyczn.	umysł.	fizyczn.			
1	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26
1. Gminy wiejskie	12	9	18.048	3.837	1.052.662	1.434	207.052	134.935	1.025.841	2.133	26.122
2. Miasta niewydzielone . . .	49	84	127.878	83.277	374.344	6.022	139.124	210.440	368.428	4.245	7.693
3. Powiatowe zw. samorządowe . . .	17	30	60.161	48.031	756.624	104.943	243.660	352.375	846.672	—	14.895
4. Miasta wydzielone:											
a) m. Białystok	10	6	28.365	9.778	482.935	—	149.067	218.376	434.340	38.013	10.582
b) m. Grodno . . .	32	40	107.220	96.736	168.573	—	200.142	258.632	155.076	13.497	—
c) m. Łomża . . .	14	9	39.834	22.014	99.949	24.760	20.450	30.001	110.809	13.900	—
d) m. Suwałki . . .	11	24	36.077	44.794	95.580	3.734	18.323	82.504	98.014	—	1.300
5. Ogółem . . .	145	202	417.583	308.467	3.030.667	140.893	977.818	1.287.263	3.039.180	71.788	60.592

Województwo białostockie.

TABLICA Nr. I.

Osoby otrzymujące zaopatrzenie emerytalne

(Stan osobowy z dnia 1.I. 1935 r.)

1	Osoby otrzymujące zaopatrzenie emerytalne z funduszu emerytalnych										Osoby otrzymujące zaopatrzenie emerytalne z budżetu związków samorządowych									
	Liczba osób			Kwoty wypłaconych zaopatrzeń emerytalnych							Liczba osób			Kwoty wypłaconych zaopatrzeń emerytalnych						
				w r. b. 1933/34			w r. b. 1934/35							w r. b. 1933/34			w r. b. 1934/35			
	emerytów	wdów	sierot	emerytur	pensyj wdowich	pensyj sierocych	emerytur	pensyj wdowich	pensyj sierocych	emerytów	wdów	sierot	emerytur	pensyj wdowich	pensyj sierocych	emerytur	pensyj wdowich	pensyj sierocych		
gm. wiejskie	20	17	3	—	19.322	4.377	—	33.752	4.377	—	1	1	—	—	1.272	—	—	1.272	—	—
m. niewydziałone	14	7	3	4	4.118	2.154	363	10.002	4.982	1.408	5	4	1	—	3.377	440	—	2.877	420	—
m. wydzielone																				
a) Białystok	36	25	9	2	43.855	10.008	—	42.054	12.497	924	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
b) Grodno	75	57	18	—	67.062	11.299	404	77.051	13.326	146	3	1	2	—	1.200	2.200	—	1.200	1.848	—
c) Łomża	14	9	5	—	12.224	4.068	—	16.868	3.998	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
d) Suwałki	16	8	7	1	13.711	6.824	1.164	20.114	12.500	1.164	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Razem m. w.	141	99	39	3	136852	32.199	1.568	156087	42.321	2.234	3	1	2	—	1.200	2.200	—	1.200	1.848	—
Pow. zw. sam.	40	30	9	1	51.612	7.436	441	72.974	11.618	—	5	5	—	—	4.968	—	—	3.692	—	—
Ogółem na terenie wojewódz.	215	153	54	8	211904	46.166	2.372	272815	63.298	3.642	14	11	3	—	10.817	2.640	—	9.041	2.268	—

Województwo białostockie.

TABLICA Nr. II.

Pracownicy zatrudnieni w służbie samorządowej

(Stan osobowy z dnia 1.I. 1935 r.)

1	2	3	4	Pracownicy ubezpieczeni w funduszu emerytalnym								Pracownicy ubezpieczeni z budżetu związku samorządowego				Pracownicy ubezpieczeni w Z. U. S. (tylko umysłowi)				23		
				Kwoty wpłaconych składek emerytalnych				Określenie % składki emerytalnej uiszczanej przez				Kwoty wpłaconych składek emerytalnych przez pracow.		Określenie % składki emerytalnej uiszczanej przez pracowników		Kwoty wpłaconych składek ubezpieczeniowych przez						
				przez zw. sam.		przez pracownik.		związki sam.		pracowników		Liczba pracowników		Określenie %		zw. sam.		pracownik.				
				w r. b. 1933/34	w r. b. 1934/35	w r. b. 1933/34	w r. b. 1934/35	do	od	do	od	w r. b. 1933/34	w r. b. 1934/35	do	od	Liczba pracowników (tylko umysłowych)	w r. b. 1933/34	w r. b. 1934/35	w r. b. 1933/34		w r. b. 1934/35	
gm. wiejskie	785	4	354	49.105	51.073	49.025	49.156	2	6	4	8	1	—	21	2	—	223	14.339	19.736	10.577	14.552	207
m. niewydziałone	456	7	101	18.153	16.113	16.923	14.221	2	6	4	10,5	—	—	—	—	—	119	14.240	14.858	10.416	12.762	230
m. wydzielone																						
a) Białystok	399	—	241	30.171	30.129	30.171	32.759	4	5	4	5	5	—	—	—	—	89	11.070	11.434	7.767	8.044	69
b) Grodno	266	3	248	39.892	37.107	26.723	24.750	6	6	4	4	—	—	—	—	—	14	807	1.149	572	836	2
c) Łomża	233	—	49	5.716	6.205	5.716	6.205	4	4	4	4	—	—	—	—	—	22	498	1.934	399	1.169	162
d) Suwałki	121	—	37	8.120	9.025	10.654	10.656	8	8	8	8	—	—	—	—	—	9	716	848	505	532	75
razem m. w.	1.019	3	575	83.899	82.466	73.264	74.370	4	8	4	5	5	—	—	—	—	134	13.091	15.365	9.243	10.581	308
pow. zw. sam.	833	6	151	27.630	40.012	29.079	44.033	4	6	4	6,5	—	—	—	—	—	217	19.956	22.089	12.543	16.106	438
Ogółem na terenie województwa	3.093	20	1.181	178.787	189.664	168.291	181.780	2	8	4	10,5	6	—	21	2	—	693	61.626	72.048	42.779	64.001	1.183

Województwo białostockie.

TABLICA Nr. III.

Stan funduszków emerytalnych na dzień 1.1. 1935 r.

	Ogólna kwota kapitałów płynnych, pozostających w dyspozycji Funduszu Emerytalnego	Sumy zużyte	Sumy ulokowane	Razem dane z rubryk 2 i 4
1	2	3	4	5
Fundusze emerytalne, obejmujące powiaty:				
1) pow. augustowski	—	45.468	31.841	31.841
2) „ białostocki	2.339	39.478	53.566	55.905
3) „ bielski	—	67.414	130.925	130.925
4) „ grodzieński	19.565	117.694	61.498	81.063
5) „ ostrołęcki	2.716	92.395	31.643	34.359
6) „ ostrowski	—	67.825	34.266	34.266
7) „ łomżyński	3.390	145.334	173.771	177.161
8) „ sokolski	292	32.753	39.430	39.722
9) „ szczuczyński	—	32.568	73.612	73.612
10) „ suwalski	19.835	69.842	2.280	22.115
11) „ wołkowyski	—	121.636	46.762	46.762
12) „ wysoko-mazowiecki	—	15.019	45.048	45.048
Razem	48.137	847.426	724.642	772.779
Fundusze emerytalne miast wydzielonych i tych miast niewydzielonych, które nie są objęte funduszami powiatowymi:				
a) m. Białystok	—	98.521	20.084	20.084
b) m. Grodno	—	24.740	—	—
c) m. Łomża	362	56.486	528	890
d) m. Suwałki	9.038	24.750	14.643	23.681
Razem	9.400	204.497	35.255	44.655
Ogółem na terenie całego województwa we wszystkich funduszach emerytalnych	57.537	1.051.923*)	759.897	817.434

*) Zaległe opłaty ubezpieczeniowe i sumy pożyczone z funduszków emerytalnych.

W tablicy uposażeń pracowników samorządowych zostali oni rozbici na grupy, odpowiednio do charakteru zatrudniających ich związków samorządowych (gminy wiejskie, miasta niewydzielone i wydzielone oraz powiatowe związki sam.). Ponadto ogólna liczba pracowników poszczególnych związków samorządowych została rozbita na pracowników umysłowych i fizycznych, a każda z tych kategorii na zatrudnionych w administracji, w zakładach użyteczności publicznej i przedsiębiorstwach samorządowych. Odpowiednio do tego podziału i suma uposażeń wykazuje sumy uposażeń pracowników, płatnych czy to według grup uposażeń, czy też ryczałtem z budżetów administracyjnych, przedsiębiorstw i zakładów użyteczności publicznej samorządów. Stan funduszków i zobowiązań emerytalnych został obrazowany w trzech dalszych tablicach. Pierwsza z nich rozbija osoby, otrzymujące zaopatrzenie emerytalne w dniu 1.1.1935 na tych, którzy zaopatrzenie otrzymują z funduszków emerytalnych, oraz pozostałych, otrzymujących je z budżetów związków samorządowych bezpośrednio. Tablica ta rozbija te dwie kategorie ubezpieczonych na podkategorie, obejmujące emerytury właściwe, pensje wdowie i sierocy, podając równocześnie wysokość kwot wypłacanych na te cele w budżetach dwóch ostatnich lat. Tablica druga te same dane emerytalne plus ubezpieczenia w Z. U. P. U. ujmuje pod kątem widzenia składek ubezpieczeniowych, wpłacanych przez pracowników i zwią-

ki samorządowe. W końcu tablica trzecia zestawia stan funduszków emerytalnych z punktu widzenia ich rozporządzalności w razie powołania do życia Centralnego Funduszu Emerytalnego, mającego objąć wszystkich pracowników samorządowych w Państwie.

Zanim tak szeroko zakreślona ankieta zostanie zestawiona dla całości Państwa, co stworzy podstawowy materiał dla oceny zamierzeń ustawodawczych w zakresie rozwiązania zagadnienia pracy w samorządzie, należałoby rozpatrzyć się w zestawieniach wojewódzkich. Takie właśnie zestawienie stanowią załączone 4 tablice, dotyczące województwa białostockiego. Rzucają one jaskrawe światło na stosunki pracownicze tego województwa przejściowego, stojącego na rubieży województw centralnych i wschodnich.

ELEKTRYFIKACJA W WOJEWÓDZTWIE WARSZAWSKIEM.

Związek Elektrowni Międzykomunalnych woj. warszawskiego otrzymał od Ministerstwa Przemysłu i Handlu koncesje na elektryfikacje kilku powiatów po lewym brzegu Wisły.

Połączonym wysiłkiem elektrowni w Kutnie, Gostyniu, Łowiczu i Skierniewicach mają być zelektryfikowane powiaty: gostyński, kutnowski, łowicki, skierniewicki i połowa powiatu rawskiego.

Po otrzymaniu koncesji, Związek Elektrowni Międzykomunalnych przystąpił natychmiast do budowy sieci przewodów elektrycznych. Dotychczas

przeprowadzono już przewody długości około 100 km. Prąd elektryczny ma być dostarczany miasteczkom i wsiom w całym objętym koncesją rejonie.

Wiadomości gospodarcze

KURSY WALUT.

(Notowane na giełdzie warszawskiej w dn. 29. X. 1935 r.).

1 dol. St. Zjedn. — 5.31 zł. — 5.34 zł.
100 frank. szwajc. — 172.70 — 173.13 zł.
1 funt. szterl. — 26.11 — 26.24 zł.
100 frank. franc. — 35.00 zł. — 35.09 zł.

PAPIERY PROCENTOWE.

(Notowane na giełdzie warszawskiej w dniu 29. X. 1935 r.).

4 proc. pożyczka inwestycyjna 117.00 zł., 3 proc. pożyczka państw. budow. 40.75 zł., 4 proc. państwowa pożyczka premjowa dolarowa zł. 52.75, 8 proc. Listy Zastawne Banku Gospodarstwa Krajowego 94 zł. (w złotych w złocie = 161.68 zł. obieg.). 8 proc. obligacje Banku Gospodar. Krajowego 94 zł. (w zł. w złocie = 161.68 zł. obieg.). 7 proc. Listy Zastawne Banku Gospodarstwa Krajowego 83.25 zł. 7 proc. obligacje Banku Gospod. Krajow. 83.25 zł. 8 proc. Listy Zastawne Banku Rolnego 94.00. 7 proc. Listy Zastawne Bank. Roln. 83.25; 4 1/2 proc. Listy Zastawne Ziemskie zł. 42.75.

Akcje Banku Polskiego 96.00 — 95.00 zł.
Kurs urzędowy 1 grama czystego złota 5.9244 zł.

CENY ZBOŻA.

(Ceny za 100 kg. franko stacja załadowania).

W dn. 29. X. 1935 r. Warszawa.
Zyto 13.25 — 13.50 zł.
Pszenica 19.75 — 20.00 zł.
Jęczmień 16.50 — 17.50 zł.
Owies 16.00 — 16.50 zł.

NABIAŁ.

(Od dnia 26. X. 1935 r. Warszawa).

Mleko nie zbierane: Cena za 1 litr. mleka w hurcie 0.20 zł.
Masło: za 1 kg. w hurcie: wyborowe luksusowe 3.30 zł., mleczarskie solone 2.30 zł., osekłowe 2.10 zł.

Ceny masła w detalu rozumieją się od 10 do 15% więcej cen hurt. Jaja świeże za sztukę 0.8 zł.

Poradnik samorządowy

1. *Pytanie:* Zarząd jednej z gmin wiejskich powiatu mławskiego zapytuje:

1) jak należy postąpić z ankietą przy obrocie wewnętrznym, jeżeli dana rodzina wyprowadza się z jednej wsi do drugiej w tej samej gminie. Czy ankietę wz. Nr. 1, gdzie rodzina była zameldowana przynosi się do następnej wsi wraz ze zgłoszeniem nowego zamieszkania wz. Nr. 1, czy też starą ankietę składa się do archiwum,

2) jak należy postępować z dokumentami metrykalnymi i inn., jeżeli dana rodzina wyprowadziła się do innej gminy. Czy dowody należy przesyłać do danej gminy, czy też pozostają na miejscu i po załatwieniu formalności meldunkowych składa się do archiwum i w jakim czasie.

Odpowiedź: 1) Z chwilą założenia rejestru mieszkańców, ankietę traktować należy narówni ze zgłoszeniami zamieszkania. W związku z tem zarówno do ankiety, jak do zgłoszeń zamieszkania należy stosować ogólną zasadę postępowania, według której w kartotece *aktualnej* przechowuje się tylko ostatnie karty (ankietę lub zgłoszenie), natomiast karty poprzednie odkłada się do kartoteki archiwalnej. Tak więc, gdy rodzina przynosi się do następnej wsi i gdy w związku z tem wpływa do gminy nowe zgłoszenie zamieszkania, w kartotece aktualnej zatrzymujemy tylko ostatnie, t. j. aktualne zgłoszenie, zaś zgłoszenie, czy też ankietę, dotyczącą poprzedniego miejsca zamieszkania przynosimy, jako już nieaktualną, do archiwum.

Nadmienić trzeba, że przechowywanie zgłoszeń (a więc i ankiety, którą traktujemy narówni ze zgłoszeniami) jest obowiązkiem gmin, przewidzianym

w § 23 ust. 3 — 5 rozporządzenia M. S. Wewn. o meldunkach i ks. ludności (Dz. U. R. P. Nr. 54, poz. 489/34). Sposób prowadzenia tych kartotek określa gmina w regulaminie. Pewne wyjaśnienia w tej kwestji zawiera ponadto instrukcja M. S. Wewn. o prowadzeniu rejestru mieszkańców, a mianowicie § 91 tej instrukcji.

Jak należy przechowywać te właśnie zgłoszenia i ankietę, a mianowicie, czy układać je w kartotekę w porządku alfabetycznym, czy terytorjalnym, czy wreszcie w sposób praktykowany przeważnie przez gminy w osobnych kopertach — o tem decyduje okoliczność, czy rejestr prowadzony jest w postaci księgi, czy też w postaci kartoteki.

2) Dokumenty osoby, która przeprowadziła się do innej gminy *nie* należy przysyłać do gminy następnego miejsca zamieszkania, lecz pozostawić na miejscu. Do gminy nast. m. zamieszkania przesyła się dokumenty tylko wówczas, gdy gmina nowego miejsca zamieszkania tego żąda. Wówczas przesyła się żądane dokumenty, czyniąc o tem obowiązkowo adnotację w rejestrze mieszkańców.

Dokumentów nigdy nie przynosi się do archiwum, lecz przechowuje się je zawsze razem niezależnie od tego, czy dotyczą one osób w gminie zamieszkałych, czy też osób, które gminę już opuściły. Dokumenty te przechowuje się w teczkach lub kopertach ułożonych alfabetycznie, albo według wsi, osiedli i bieżących numerów domów.

2. *Pytanie:* Zarząd Gminny w Mienianach zapytuje, jak należy postępować w sprawie tych mieszkańców gminy, którzy zamieszkują na terenie gmi-

ny i do rejestrów mieszkańców zostali zapisani, a jednak nie mogą dostarczyć swoich metryk, tak urodzenia jak również i ślubu, gdyż akta tych parafij jako też i dublikaty będące na przechowywaniu w hipotekach zostały zniszczone względnie zagubione w czasie wojny światowej.

Podobne metryki były sporządzane powtórnie przez urzędników stanu cywilnego na mocy art. 17 p. 5 i ustawy z roku 1861, a obecnie sporządzania tych akt urzędnicy stanu cyw. odmawiają, tłumacząc się, że metryki tego rodzaju mogą sporządzać wyłącznie Konsystorzja Duchowne, co byłoby bardzo utrudnione dla ludności.

Odpowiedź: Do wydawania decyzji w zakresie „wznawiania“ aktów urodzenia i ślubu powołane są wyłącznie tylko Konsystorze. Akty zdziałane w tym zakresie przez *przełożonych parafji, traktowane będą narówni z „aktami znania“, jako pozbawione znaczenia prawnego.*

Powyższe stanowisko zajęło M. S. Wewn. w rekrupcie swym do pana Wojewody w Białymstoku z dnia 16 marca 1935 r. Nr. Ac 27-c-18/8 w sprawie „wznawiania“ przez Konsystorze prawosławne aktów urodzenia i ślubu.

Wynika stąd, że sporządzenie powtórnych aktów przez urzędników stanu cywilnego nie jest dopuszczalne.

Ponieważ w tym stanie rzeczy zaopatrywanie się ludności w te dokumenty jest nader utrudnione — przeto gminy powinny postępować nader oględnie i żądać dostarczenia tych dokumentów tylko w przypadkach, kiedy jest to możliwe.

Należy zapytać, jak wobec tego przedstawiać się będzie akcja gmin w zakresie dokumentowania poszczególnych rubryk rejestru?

Otóż w tym względzie należy pamiętać, że rola rejestru mieszkańców, jako źródła informacji o stosunkach ludnościowych, polega nie tylko na tem, że wszelkie dane rejestru są zbadane i poparte właściwymi dokumentami, lecz również rola ta polega na tem, że rejestr mieszkańców zawiera informacje, co do przypadków, w których dane personalne nie mogą być należycie stwierdzone z powodu zniszczenia odpowiednich ksiąg.

W ten sposób rejestr mieszkańców, wskazując nam udokumentowane informacje, wskazywać nam będzie zarazem rozmiary tych nieomagań, jakie powstały w naszym życiu publicznym skutkiem zniszczenia aktów stanu cywilnego.

Brak aktów stanu cywilnego nie może być usunięty przy pomocy rejestrów mieszkańców, gdyż jest to osobne zagadnienie rekonstrukcji ksiąg stanu cywilnego.

Wynikający z powyższego brak metryk oraz trudności, na jakie jest narażona skutkiem tego ludność, nie mogą być również usunięte w zakresie prowadzenia rejestru mieszkańców.

Zadaniem rejestru mieszkańców jest odzwierciedlać stan faktyczny i z tego stanowiska niemoż-

ności wypełnienia w pewnych przypadkach rubryki 4 rejestru (data i miejsce urodzenia) z powodu braku ksiąg stanu cywilnego nie należy traktować, jako zjawisko niepożądane. Przeciwnie luki te w rejestrze są właśnie materialem, który pozwoli określić, jak w rzeczywistości odbijają się one na stosunkach ludnościowych i jakie są rozmiary tych nieomagań. Rejestr mieszkańców w takim ujęciu stanie się w przyszłości nieocenioną pomocą w dziele rekonstrukcji ksiąg stanu cywilnego.

To też w wypadkach, gdy dany mieszkaniec nie może przedłożyć metryki, nie należy wymagać żadnych namiastek (jak to czyniono dawniej w postaci aktów znania, które zresztą obecnie nie posiadają żadnej wartości prawnej i nie są już spisywane), lecz notować w rubryce „uwagi“ lub w rubryce 4 (ołówkiem) powód niemożności przedłożenia gminie danego dokumentu.

B.

3. Pytanie: Zarząd Gminny w Płotnicy zapytuje: jakie wynagrodzenie należy się podwójciemu, pełniącemu obowiązki wójta gminy, z powodu zawieszenia w czynnościach wójta a mianowicie, czy przysługuje mu cała pensja, przewidziana preliminarzem budżetowym, czy też tylko djety, jako wynagrodzenie za zastępcze czynności wójta, przyczem nadmieniam, że zawieszony wójt żadnego obecnie wynagrodzenia nie pobiera.

Odpowiedź: Podwójci, pełniący obowiązki wójta z powodu zawieszenia tego ostatniego w czynnościach, nie uzyskuje automatycznie prawa do uchwalonych w preliminarzu budżetowym dla wójta poborów, a to z uwagi na wyraźne postanowienia art. 53 ust. 1 i 3 ustawy z dn. 23.III.1933 r. o częściowej zmianie ustroju samorz. teryt. (Dz. U. R. P. Nr. 35, poz. 294) oraz § 49 ust. 1 i 4 rozp. II Min. Spr. Wewnętrznych z dn. 15.XII.1933 r. (Dz. U. R. P. Nr. 100, poz. 769), w myśl których prawo do stałego uposażenia przysługuje jedynie wójtowi, a podwójciemu i ławnikom mogą być przyznane jedynie djety za udział w posiedzeniach kolegium zarządu albo odszkodowanie za wykonane prace. Okoliczność, iż wójt zgodnie zresztą z art. 71 ust. 5 podanej wyżej ustawy z dn. 23.III.1933 r. w okresie zawieszenia nie otrzymuje żadnych poborów jest w danym wypadku obojętna.

Wynagrodzenie zatem podwójciego w okresie zawieszenia wójta w czynnościach, może być z punktu widzenia formalnego ustalone tylko w postaci odszkodowania, przyczem jednakże § 50 ust. 2 przytoczonego rozp. II Min. Spr. Wewn. z dn. 15.XII.1933 roku postanawia, że, jeżeli prace podwójciego mają charakter prac ciągłych i stałych, odszkodowanie może być przyznane na określony przeciąg czasu, a wysokość jego zależy od nakładu pracy i poświęconego gminie czasu. Decyduje o tem w myśl § 50 tegoż rozporządzenia rada gminna, której uchwała wymaga zatwierdzenia władzy nadzorczej.

J. B.

W grudniu b. r. wyjdzie

Przewodnik Gromadzki i Kalendarz Sołtysa

n a r o k 1936.

Wydawnictwo nasze wzorem lat ubiegłych zawierać będzie wszystko, co jest potrzebne do wiadomości gromadzie a przede wszystkim sołtysowi.

Nowy rocznik jest uzupełniony stosownie do najnowszych potrzeb i wymagań życia bieżącego i obejmować będzie całość ustaw i zarządzeń państwowych i samorządowych, które ukażą się do dnia 1 grudnia b. r.

Dzięki „PRZEWODNIKOWI” sołtys mieć będzie pracę prostą i nieuciąźliwą, co jest ważne i konieczne nie tylko dla niego samego, lecz i dla gromad a także i zarządu gminnego oraz władz powiatowych, gdyż tylko wtedy może gromada i sołtys sprawnie spełniać swoje zadania.

Wszelkich wyjaśnień udziela i zamówienia przyjmuje Samorządowy Instytut Wydawniczy w Warszawie, ul. Moniuszki 1a.

czas. 13458/17/44

BANK GOSPODARSTWA KRAJOWEGO

Złatwia wszystkie operacje bankowe.

Przyjmuje wszelkiego rodzaju wkłady, zapewniając wkladcom korzystne oprocentowanie, pełne bezpieczeństwo i całkowitą tajemnicę.

Emituje listy zastawne i obligacje, dające nabywcom zupełną pewność i wysoką rentowność lokaty.

Udziela z nagromadzonych kapitałów i powierzonych przez Skarb Państwa funduszy różnego rodzaju kredytów, finansując rozwój gospodarczy kraju.

Kapitał zakładowy i rezerwy	Zł.	198.959.279
Wkłady i lokaty	Zł.	796.415.577
Udzielone kredyty	Zł.	1.936.444.916
Suma bilansowa z dn. 30.IX 1935	Zł.	2.202.319.983

Centrala i Oddział Główny Banku Gospodarstwa Krajowego

Warszawa, Aleja Jerozolimska 1.

Adres telegraficzny: KRAJOBANK. Centrala telefoniczna: 8-02-60.

Bank posiada 18 oddziałów prowincjonalnych w Polsce i korespondentów w całym świecie.